

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ В КРУГООБОРОТІ КАПІТАЛУ

***Каменська Т.Г., к.е.н., доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України***

Основним призначенням підприємств сфери матеріального виробництва є виробництво необхідної для суспільства продукції. Для забезпечення безперерійності виробництва повинні здійснюватись процеси постачання необхідними засобами і предметами праці та процеси реалізації створеного продукту. Всі ці процеси – постачання, виробництво, реалізація постійно змінюють один одного, внаслідок чого відбувається кругообіг капіталу на підприємстві. Характер руху капіталу частково обумовлений інвестиціями. Якщо ми маємо справу з інвестуванням засобів у капітальні вкладення, то основний капітал буде представлений придбаними (побудованими) основними засобами і нематеріальними активами. Якщо інвестування засобів здійснюється у формі довгострокових фінансових внесків, то основний капітал може бути сформований у процесі реалізації спільної діяльності.

Кругообіг капіталу детально розглянуто в працях таких економістів як Ф. Кене, К. Маркса та ін. Відображення в бухгалтерському обліку кругообіг капіталу досліджувалось такими вітчизняними і зарубіжними вченими як В. П. Астахов, А. Бикова, Ф. Ф. Бутинець, Н. М. Малюга, Я. В. Соколов, Ю. Ю. Корольов, В. Г. Макаров, І. В. Малишев, В. Г. Швець, І. Й. Яремко та ін. Наукові результати їх досліджень досить активно використовуються в науці та навчальному процесі, але тема залишається актуальною, зважаючи на необхідність сучасного погляду на кругообіг капіталу, враховуючи економічні реалії.

Різноманіття напрямів вчення про капітал дозволили логічно визначити відношення цієї категорії капіталу до господарюючого суб'єкта. Тому варто виділити три напрями, які характеризують капітал: 1) капітал як сукупність ресурсів чи виробничих потужностей господарюючого суб'єкта, які є універсальним джерелом його доходів. Ця характеристика в економічній літературі одержала назву «фізична концепція капіталу як квінтесенція економічного підходу»; 2) капітал як частка засновників власників підприємства, розміщена в її активах («фінансова концепція капіталу як квінтесенція бухгалтерського

підходу»); 3) капітал як сукупність довгострокових джерел фінансування господарюючого суб'єкту («модифікована фінансова концепція капіталу як квінтесенція обліково-аналітичного підходу»).

Специфіка руху основного капіталу стосовно до сегментів бізнесу може бути розглянута за наступними напрямками: 1) напрям – інвестиційна діяльність: капітальні вкладення (будівництво, придбання основних засобів) з метою збільшення основного капіталу; 2) напрям – фінансова діяльність: довгострокові вкладення в цінні папери; вкладення в спільну діяльність з метою формування спільного основного капіталу та його збільшення; в статутні капітали інших організацій (консолідація капіталу); 3) напрям – операційна діяльність: прибуткові вкладення в матеріальні цінності (фінансовий лізинг) з метою збільшення доходу.

Концепція підтримки капіталу є тією базою, на основі якої створені теоретичні та методичні підходи до інвестування коштів в основний капітал. Згідно того, як класифікується основний капітал для відображення його в якості активів балансу, визначаються напрями інвестування коштів в ці частини основного капіталу. Інформація про інвестиції в основний капітал, що формується в бухгалтерському обліку та звітності, потребує особливого методичного підходу при її інтерпретації для використання в управлінні основним капіталом. Тому важливим фактором, що впливає на структуру інвестицій в основний капітал, є інвестиційна політика, яка впливає на протікання *кругообороту капіталу*. Від її змісту та процедури реалізації залежить система показників, яка може і повинна відображатися у звітності для характеристики основного капіталу та інвестицій в основний капітал.

Викладені вище теоретичні та методологічні проблеми, від вирішення яких залежить зміст категорії «основний капітал», дають можливість сформулювати концепцію обліково-аналітичного інструментарію для управління інвестиціями в кругообороті капіталу. Ця модель містить чотири взаємопов'язаних блоки, що відображають обліково-аналітичну інформацію формування і руху основного капіталу в процесі інвестиційної діяльності. До них відносяться:

1. *Інвестицій в основний капітал*. В даному блоці розглядаються цілі та завдання інвестиційної політики організації і положення облікової політики, пов'язані з відображенням руху основного капіталу в бухгалтерському обліку та звітності. *Інвестиції є найважливішою умовою кругообороту капіталу на підприємстві.*

2. *Обліковий інструментарій*. Цей блок включає елементи, які можна

вважати критеріями формування інформації (або виду обліку) для відображення інвестицій в основний капітал. До цих елементів відносяться: 1) бухгалтерська класифікація елементів основного капіталу; 2) оцінка (способи оцінки) основного капіталу, що відображається показниками активу балансу; 3) визнання витрат, пов'язаних з обслуговуванням основного капіталу: відновленням (реконструкцією, модернізацією, капітальним ремонтом) основних засобів; 4) робочий план рахунків для відображення елементів основного капіталу та його джерел в активі і в пасиві балансу; 5) внутрішня звітність про ефективність використання основного капіталу, взаємопов'язана із звітом про рух грошових коштів.

3. *Оцінка грошових потоків.* Цей блок містить інформацію, на базі якої формуються обліково-аналітичні показники забезпечення інвестицій в основний капітал. Грошовий потік – це сукупність розподілених у часі обсягів надходжень і вибуття грошових коштів в процесі здійснення господарської діяльності організації.

4. *Аналітичний інструментарій.* Аналіз грошових потоків спрямований на формування інформації про достатній обсяг коштів, а також для підтримки їх збалансованості в часі. До завдань аналізу грошових потоків організації відносяться: оцінка оптимальності обсягів грошових потоків підприємства; оцінка оптимальності грошових потоків за видами господарської діяльності; оцінка складу, структури, напрямів руху грошових коштів; оцінка динаміки потоків грошових коштів; виявлення та вимірювання впливу різних чинників на формування грошових потоків; виявлення та оцінка резервів поліпшення використання грошових коштів; розробка пропозицій щодо реалізації резервів підвищення ефективності використання грошових коштів. Як показує практика, українські підприємства надають перевагу відображенню інформації про рух грошових коштів у формі № 3, використовуючи прямий метод.

Таким чином, господарські процеси, які відбуваються на підприємстві, взаємопов'язані та взаємообумовлені, оскільки вони уособлюють загальний рух капіталу в процесі його відтворення. важливим фактором, що впливає на структуру інвестицій в основний капітал, є інвестиційна політика, яка впливає на протікання *кровообороту капіталу*. Від її змісту та процедури реалізації залежить система показників, яка може і повинна відображатися у звітності для характеристики основного капіталу та інвестицій в основний капітал.